

MINISTERIE VAN DEFENSIE

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES Den-Haag
Telefoon 070 - 3 18 81 88
Telefax 070 - 3 18 79 51

Aan:

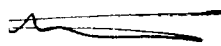
Zie Verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/93/095/0310	28 januari 1993

Onderwerp:
Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 10/93)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze
Het Hoofd Stafafdeling Inlichtingen

Kolonel der Grenadiers

Bijlagen	Bezoekadres	Doorkiesnummer
één	Kalvermarkt 28 Den-Haag	070 - 3 18 6634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DIS/93/095/0310
d.d. 28 januari 1993

Aan:

Coördinator Verenigde Inlichtingendiensten Nederland

(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Binnenlands Veiligheidsdienst

Ministerie van Buitenlandse Zaken

t.a.v.

AMAD

Intern:

HMID

HSV

HMA

HPEA

MA-D

Archief

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE
10/93

(Afgesloten 281200 JAN 1993)

Kroatië

De Veiligheidsraad (VR) van de VN heeft in een resolutie de recente Kroatische aanvallen in het Dalmatische kustgebied veroordeeld en Kroatië opgeroepen zijn troepen terug te trekken. Deze eis werd echter gekoppeld aan een oproep aan de Serviërs de wapens die zij eerder deze week uit VN-opslagplaatsen hadden teruggehaald, opnieuw in te leveren en hun para-militaire organisaties in de UNPA's te ontbinden. Het is uitgesloten dat de Serviërs, die zich door de offensieve operaties van de Kroatische strijdkrachten ernstig bedreigd voelen, aan deze oproep zullen voldoen. Dit zal voor de Kroaten aanleiding zijn om de betreffende resolutie eveneens naast zich neer te leggen.

De VR heeft gisteren gedreigd met sancties tegen Kroatië als dat land niet voldoet aan bovenvermelde resolutie. Daarnaast worden in deze verklaring de strijdende partijen opgeroepen de veiligheid en bewegingsvrijheid van het VN-personeel in Kroatië te garanderen. Deze oproep houdt waarschijnlijk met name verband met het feit dat Servische eenheden meer dan 20 leden van de VN-politie (UNCIVPOL) feitelijk in gijzeling houden in Benkovac, een "Servische" plaats ten oosten van Zadar, vermoedelijk in een poging Kroatisch artillerievuur te voorkomen. Ook elders in het strijdgebied is VN-personeel beperkingen opgelegd in de bewegingsvrijheid, echter in de meeste gevallen door eigen commandanten uit veiligheidsoverwegingen.

Zoals bekend had de Kroatische president Tudjman eerder deze week verklaard dat de Kroatische aktie bedoeld was om beide oevers te veroveren waartussen tot in 1991 de brug bij Maslenica lag, zodat de brug zou kunnen worden herbouwd. Inmiddels heeft de Kroatische opperbevelhebber in Dalmatië, VAdm Letica, echter gesteld dat het doel van de aktie is het terugdringen van de Serviërs tot 20 km achter de in het VN-vredesplan van vorig jaar aangegeven bestandslijn, waardoor Zadar buiten schootsafstand zou komen te liggen van de Servische artillerie. Volgens Letica zijn de Kroaten bereid tot een wapenstilstand indien de Serviërs zich vrijwillig terugtrekken op de door Kroatië aangegeven linies. Overigens heeft de Kroatische regering onderstreept dat in ieder geval Kroatische politie-eenheden toezicht gaan houden op de handhaving van de openbare orde in de veroverde gebieden. Dit laatste is in overeenstemming met de letter van het VN-vredesplan, dat voorziet in herstel van het Kroatische gezag over het gehele Kroatische grondgebied, maar maakt Servische instemming met Letica's voorstel nog onwaarschijnlijker.

In kennelijke tegenspraak met de uitlatingen van Letica zijn er berichten dat de Kroaten vanuit Maslenica tevens oprukken in oostelijke richting, naar Obrovac. Ook zouden zij in het achterland van de havenstad Sibenik, ten zuidoosten van Zadar, eenheden concentreren. Vanaf Sibenik loopt een hoofdweg naar de hoofdstad van de Krajina, Knin. Daarnaast is sprake van Kroatische troepenbewegingen bij de Peruca-stuwdam, waarvan zowel de kustplaats Split als Knin afhankelijk zijn voor hun energievoorziening. Volgens jongste Servische meldingen zou er reeds sprake zijn van een Kroatische aanval op Servische posities rond de stuwdam. Dit laatste is echter nog niet bevestigd.

Het opperbevel van de Servische strijdkrachten in Kroatië stelt dat het Kroatische offensief beoogt de gehele UNPA-zuid te veroveren, maar daarin tot dusverre nauwelijks succesvol is geweest. De Serviërs schrijven dit zogeheten Kroatische falen toe aan "ernstige verdeeldheid" binnen de Kroatische Generale Staf, die zou hebben geleid tot een zuivering van dat orgaan en zelfs tot een (mislukte) moordaanslag op Tudjman. Voor deze beweringen bestaat geen enkele concrete indicatie. Waarschijnlijk dienen deze Servische berichten met name propagandistische doeleinden en beogen zij verdeeldheid te zaaien onder de Kroaten.

De afgelopen dagen was overigens ook sprake van Servische tegenaanvallen, die zouden hebben geresulteerd in de herovering van enkele dorpen. Daarbij zou, ook volgens Servische berichten, een belangrijke rol zijn gespeeld door een milizie uit Servië zelf, geleid door een extreem-nationalistische Serviër onder de schuilnaam Arkan. Deze is het afgelopen jaar betrokken geweest bij etnische zuiveringen en andere oorlogsmisdaden in UNPA-oost (rond Vukovar) en Bosnië-Herzegovina. Hoewel de betreffende berichten niet zijn bevestigd en met name bedoeld kunnen zijn om het Servische moreel te verbeteren en dat van de Kroaten aan te tasten, zou de aanwezigheid van deze milizie in UNPA-zuid aangeven dat er verkeer mogelijk is tussen Servië en Kroatië via een corridor door Bosnië-Herzegovina. De aanwezigheid van dergelijke milities zou de kans op een wapenstilstand in Dalmatië verkleinen. Ook bestaat het gevaar dat zij overgaan tot sabotage- of terreurdaden in andere delen van Kroatië.

Volgens VN-meldingen hebben de Serviërs bij hun recente operaties in Kroatië gebruik gemaakt van gevechtshelikopters. Dit vormt een nieuw bewijs voor Servische schendingen van de demilitarisering van de UNPA's, al is er geen sprake van een VN-verbod op militaire vluchten boven Kroatië. Deze meldingen bevestigen eerdere berichten dat de JNA, toen deze zich formeel uit Kroatië terugtrok, niet alleen artillerie en pantservoertuigen, maar ook helikopters heeft achtergelaten. Het feit dat deze nu nog operationeel zijn, wijst erop dat de Kroatische Serviërs militaire bijstand, ten minste in de vorm van reserve-onderdelen en adviezen, hebben ontvangen uit "Joegoslavië" zelf.

heeft melding gemaakt van de aanwezigheid in de omgeving van Zadar van leden van de HVO, de belangrijkste Kroatische milizie in Bosnië-Herzegovina, die het Bosnische gezag niet erkent en feitelijk streeft naar aansluiting van de Bosnisch-Kroatische gebieden in Kroatië. Dit onderstreept dat ook de Kroaten worden gesteund door hun volksgenoten uit andere delen van het voormalige Joegoslavië.

Een woordvoerder van de Kroatische regering heeft bevestigd dat Kroatië instemming met verlenging van het UNPROFOR-mandaat, dat op 1 maart a.s. afloopt, afhankelijk stelt van een meer actief optreden van de VN-vredesmacht bij de uitvoering van kernelementen van het vredesplan. Ook zou de verlenging maximaal voor slechts zes maanden gelden. Zoals bekend is sprake van groeiende Kroatische kritiek op UNPROFOR, die in Kroatische ogen onvoldoende bijdraagt aan de in het vredesplan geëiste terugkeer van de (Kroatische) vluchtelingen en het herstel van het Kroatische gezag over de UNPA's. Het is zeker in de huidige omstandigheden echter onwaarschijnlijk dat UNPROFOR zijn opstelling ten aanzien van deze kwesties ingrijpend zal wijzigen, omdat dit kan leiden tot ernstige botsingen met de Kroatische Serviërs.

Waarschijnlijk zal de VN sterke druk op Kroatië uitoefenen om in te stemmen met verlenging van het mandaat, niet in de laatste plaats omdat UNPROFOR-II in Bosnië-Herzegovina sterk afhankelijk is van aan- en afvoer door Kroatië. Zelfs als de Kroatische regering inderdaad akkoord zou gaan met een tijdelijke verlenging van het mandaat, houdt zij de mogelijkheid open om later dit jaar alsnog

het vertrek van de vredesmacht af te dwingen en een eenzijdige militaire aktie in te zetten om haar gezag over de "Servische" gebieden te herstellen.

De ontwikkelingen rond het jongste Kroatische offensief rond UNPA-zuid onderstrepen de zwakke positie van UNPROFOR in Kroatië. De VN-vredesmacht bezit niet de middelen of het mandaat om de Kroatische acties of de Servische plunderingen van de VN-wapendepots tegen te gaan, laat staan om uitvoering van het VN-vredesplan af te dwingen. Tegen deze achtergrond is het denkbaar dat Kroatië ofwel de huidige militaire acties doorzet en zelfs uitbreidt, ofwel later in het jaar een grootschalige aktie tegen de Kroatische Serviërs zal inzetten, waarbij de aanwezigheid van VN-militairen feitelijk als irrelevant zou worden beschouwd.

Bosnië-Herzegovina

Op 26 januari heeft in Genève voor het eerst een bilaterale ontmoeting plaatsgehad tussen de leiders van de Bosnische Moslims en Serviërs, Izetbegovic en Karadzic. Tot voor kort had Izetbegovic geweigerd direct te onderhandelen met de door hem als oorlogsmisdadiger bestempelde Karadzic. Pas onder grote internationale druk had Izetbegovic ingestemd met plenair overleg zoals nu in Genève plaatsvindt. Er zijn geen indicaties dat een van beide partijen inmiddels bereid is tot concessies of zijn verzet wil opgeven tegen de door de internationale bemiddelaars Vance en Owen voorgestelde grenzen van de nieuw te vormen autonome provincies. Izetbegovic heeft zelfs gedreigd de conferentie in Genève te verlaten, omdat er, in tegenstelling tot wat Vance en Owen eerder deze week hebben gesteld, geen vooruitgang is geboekt. Izetbegovic wees er met name op dat de grenzen voor de nieuw te vormen autonome provincies zoals Vance en Owen die hadden voorgesteld, voor de Bosnische regering onaanvaardbaar zijn omdat zij neerkomen op sanctionering van de resultaten van de Servische etnische zuiveringen. Tegen deze achtergrond neemt de kans dat de onderhandelingen in Genève tot een politieke oplossing voor de tegenstellingen in Bosnië-Herzegovina zullen leiden, steeds verder af.

Gisteren hebben de leiders van de Bosnische Moslims en Kroaten opnieuw overeenstemming bereikt over een wapenstilstand in de gevechten tussen beide etnische groeperingen, die de afgelopen weken uit een groot aantal plaatsen in centraal-Bosnië waren gemeld. Deze gevechten hebben het onderlinge wantrouwen binnen het tegen de Serviërs gerichte samenwerkingsverband aanzienlijk versterkt. Volgens de Kroaten willen met name buitenlandse islamitische fundamentalisten die als vrijwilligers aan Moslim-zijde strijden, de Kroaten verdrijven uit de gebieden die de Moslims opeisen. Gezien de voortdurende onenigheid over de politieke toekomst van Bosnië-Herzegovina moet ook in de toekomst worden gerekend op wrijvingen tussen beide bevolkingsgroepen.

Servië/Montenegro

De "Joegoslavische" Defensieraad, waarin de presidenten van "Joegoslavië", Servië en Montenegro zitting hebben, heeft het Kroatische optreden in Dalmatië scherp veroordeeld. De Raad heeft verklaard bepaalde militaire eenheden te hebben aangewezen die zich moeten voorbereiden op een interventie ten gunste van de Serviërs, indien de VN er niet in slagen hun veiligheid te garanderen. De Defensieraad heeft ook scherpe kritiek uitgeoefend op UNPROFOR, die volgens de "Joegoslaven" niet in staat is gebleken de Kroatische agressie te keren en zelfs de zijde van Kroatië zou hebben gekozen. In dit verband bood de Defensieraad "Joegoslavische" troepen aan om in VN-kader de Kroatische Serviërs te beschermen. Eveneens werd gewezen op de Moslim-offensieven in het oosten van Bosnië-Herzegovina, die de Servische posities aldaar bedreigen. Overigens is nog niets gebleken van een verhoogde paraatheid bij JNA-onderdelen. De "Joegoslavische" president Cosic heeft onderstreept dat hij vooralsnog geen troepen zal zenden om de Kroatische Serviërs bij te staan, omdat hij ervan uitgaat dat de VN hun

veiligheid zullen beschermen. Hij liet echter de mogelijkheid open dat "Joegoslavië" in een later stadium alsnog tot interventie zou overgaan.

De mogelijkheden voor zo'n ingrijpen lijken evenwel beperkt. Zowel om militaire als politieke overwegingen is een aanval op de delen van Kroatië waar nu de strijd woedt, vrijwel uitgesloten. Een eventuele militaire reactie zou vermoedelijk plaatsvinden in de regio's waar "Joegoslavië" en Kroatië aan elkaar grenzen. Het is denkbaar dat de JNA de Servische posities zou gaan versterken in UNPA-oost, met name het door hen veroverde Vukovar. Een militaire reactie van "Joegoslavische" zijde ligt echter meer voor de hand in het zuiden, bij het strategisch belangrijke Kroatische schiereiland Prevlaka. Dit beheerst de uitgang van de baai van Kotor, waar de laatst overgebleven bases van de "Joegoslavische" marine zich bevinden. Zoals reeds eerder gemeld, heeft "Joegoslavië" in oktober j.l. een belangrijke concessie gedaan door in te stemmen met de terugtrekking uit en demilitarisering van Prevlaka. Het is zeker niet uitgesloten dat een eventuele "Joegoslavische" represaille-actie erop gericht zou zijn Prevlaka weer onder militaire controle te brengen. "Joegoslavische" of Servische tegenacties zouden niet alleen een nieuwe zware tegenslag voor het vredesproces betekenen, maar ook kunnen leiden tot nieuwe Kroatische offensieven, met name tegen andere UNPA's, en daarmee een algemene escalatie van de vijandelijkheden tot gevolg hebben.

De Servische president Milosevic heeft een nieuwe premier benoemd. Het betreft de huidige federale minister van economische zaken Sainovic, lid van Milosevic's socialistische partij SPS. De president riep hem op om met alle fracties in het parlement overleg te voeren over de vorming van een nieuwe regering. Zoals bekend hebben de socialisten niet meer de absolute meerderheid in het parlement. Het is denkbaar dat zij een minderheidsregering gaan vormen met gedoogsteun van de extreem-nationalisten, met wie reeds voor de verkiezingen een informeel samenwerkingsverband bestond. Milosevic's oproep kan er ook op wijzen dat de socialisten nu de voorkeur geven aan een coalitie van beide stromingen. Daardoor zouden de nationalistische tendensen in de Servische politiek aanzienlijk worden versterkt.

Er blijft sprake van ontduikingen van de VN-sanctiemaatregelen door Servië. De afgelopen week heeft de Roemeense douane melding gemaakt van een aantal incidenten waarbij Servische olietankers betrokken waren. Eerder deze week weigerde een gezagvoerder zijn lading te laten inspecteren en dreigde zelfs de olie in de Donau te lozen en in brand te steken. Ook andere schepen hebben de stoptekens van de douane genegeerd. De Roemenen hebben, evenals de Bulgaarse douane, onderstreept dat zij niet de beschikking hebben over middelen (zoals snelle patrouilleschepen) om dergelijke overtreders aan te houden. Zij hebben in dit kader herhaaldelijk verzocht om westerse assistentie. Overigens bestaat ook de indruk dat beide landen aarzelen de hand te houden aan een strikte controle op de naleving van de sancties, die overigens een aanzienlijk verlies aan inkomsten voor hen inhouden, uit vrees voor nieuwe represailles van Servische zijde.

Vorige week heeft zich een incident voorgedaan aan de Hongaars-Servische grens, waarbij twee leden van de "Joegoslavische" grenstroepen onder invloed van slechte weersomstandigheden Hongaars grondgebied betraden. De "Joegoslavische" regering heeft zijn verontschuldiging aangeboden voor het incident. De gang van zaken zal echter de Hongaarse vrees voor nieuwe militaire incidenten met "Joegoslavië" vergroten. Hoewel Hongarije streeft naar correcte betrekkingen met Servië/"Joegoslavië", bestaat er in Hongaarse politieke kringen grote ongerustheid over het lot van de Hongaarse minderheid in de Servische, voormalig autonome provincie Vojvodina. Ook de Hongaarse controle op de naleving van strafmaatregelen tegen "Joegoslavië" heeft de vrees voor Hongaars-Joegoslavische conflicten doen toenemen. In dit verband heeft Hongarije reeds meer dan eens

melding gemaakt van pogingen tot intimidatie van "Joegoslavische" zijde; zo hebben "Joegoslavische" gevechtsvliegtuigen de afgelopen maanden enkele malen het Hongaarse luchtruim benaderd of zelfs geschonden, zulks in weerwil van bilaterale afspraken voor een veiligheidszone van enkele kilometers aan de wederzijdse grens. Overigens zijn er geen aanwijzingen dat "Joegoslavië" een escalatie van de conflicten beoogt.

Conclusie/vooruitzicht

Er blijft sprake van gevechten in Dalmatië. Er moet rekening mee worden gehouden dat de Kroatische strijdkrachten hun posities consolideren om op vrij korte termijn nieuwe aanvallen tegen de "Servische" gebieden in te zetten. Kroatische besluitvorming op dit punt zal mede afhankelijk zijn van de reacties van de internationale gemeenschap, die overigens tot op heden relatief mild zijn. Er bestaat een kans op (militaire) represailles van "Joegoslavische"/Servische zijde, met name in de richting van het Prevlaka-schiereiland. Daardoor zou het gevaar ontstaan van een geweldsspiraal, die door geen van de betrokken partijen meer kan worden beheerst.

Kroatië heeft opnieuw aangegeven bereid te zijn tot verlenging van het mandaat van UNPROFOR, mits de VN-vredesmacht zich actiever opstelt in zijn pogingen kernelementen van het VN-vredesplan uit te doen voeren. Overigens onderstrepen de recente ontwikkelingen in Kroatië de beperkte mogelijkheden die UNPROFOR ten dienste staan om uitvoering van het vredesplan af te dwingen. Tegen deze achtergrond is het denkbaar dat Kroatië ofwel de huidige militaire acties doorzet of zelfs uitbreidt, ofwel later in het jaar een nieuwe grootschalige militaire aktie tegen de Kroatische Serviërs zal inzetten. Daarbij zou de aanwezigheid van UNPROFOR feitelijk als irrelevant worden beschouwd.

Niet alleen de vijandelijkheden in Kroatië, maar ook de kennelijk onverzoenlijke opstelling van met name de Moslims en Serviërs bedreigen de vredesbesprekingen in Genève over de politieke toekomst van Bosnië-Herzegovina. De kans dat deze besprekingen succes zullen opleveren, neemt steeds verder af.